

Stariji gramatički oblici u Nazorovoj pripovijetci *Voda* (Doprinos istraživanju Nazorova jezika)

Tanja Brešan
Filozofski fakultet u Splitu
University of Split, Croatia

UDK: 821.163.42.09 Nazor, V.
Izvorni znanstveni rad
Original Refereed Article

Sažetak

U radu će se analizirati stariji gramatički oblici zabilježeni u Nazorovoj pripovijetki „Voda“ kao i uočljivije značajke njegova štokavskog izraza. Jezičnopolitičko naslijeđe XIX. stoljeća nameće pretpostavku kako će se najviše otklona od norme te posezanja za gramatički starijim rješenjima zbivati na planu fonologije i morfologije te da će u velikoj mjeri kolidirati s određenim rješenjima naslijeđenima iz čakavskog narječja. Cilj je ovakvoga rada u jezičnom se smislu dotaknuti analize Nazorova štokavskog stvaralaštva te osvijetljavanja onih mjesta koja od njegova jezika stvaraju dominantno obilježje njegova stvaralaštva.

Ključne riječi: Vladimir Nazor, pripovijetka *Voda*, štokavsko narječje, gramatički oblici

1. Uvod

U našoj su jezikoslovnoj literaturi rijetka djela koja tematiziraju Nazorovo stvaralaštvo na štokavskom narječju. Analize njegovih djela tradicionalno su okrenute ili njegovom dijalektološkom, točnije stvaralaštvu na čakavskim idiomima ili se njegovi tekstovi promatraju unutar književne teorije. S takve početne pozicije nužnim se nameće rasvijetliti jezičnu zbilju njegova štokavskog stvaralaštva o kojoj do sada i nije bilo riječi.

Ovaj je rad početno zamišljen kao istraživanje koje bi ukazalo na to koliko se u Nazorovu štokavskom stvaralaštvu može pronaći jezično zastarjelih rješenja, određenih rudimenata jezične povijesti i borbi jezikoslovnih koncepcija naslijeđenih iz druge polovice XIX. stoljeća. Prati li Nazorov izraz suvremena zbivanja u jezikoslovlju ili je moguće naići na ozbiljnije otklone od norme koji kolidiraju s nekim starijim, naslijeđenim rješenjima ili eventualno s čakavskom podlogom. Tijekom razrade te ideje zamijećeno je kako postoje određena mjesta koja dosljedno, pa čak i namjerno zanemaruju normu te se nametnulo pitanje koja su to karakteristična mjesta koja Nazorov jezik čine specifičnim te ga moguće izdvajaju i na onoj jezikoslovnoj

razini. Opis piščeva jezika, pronalaženje zajedničkih mjesta njegova jezičnog izraza donesenih pomoću zabilježeni analiziranih primjera iz njegova djela postali su tako dominantnom temom ovoga rada.

Jezično, početak XX. stoljeća obilježava smirivanje oštih borbi među jezičnim koncepcijama druge polovice XIX. stoljeća te učvršćivanje oblika na standardnoj novoštokavskoj ijekavskoj osnovici. Koncepcija hrvatskih vukovaca učvršćena je trima jezičnim priručnicima, gramatikom, rječnikom i pravopisom. Hrvatski je jezik postao dijelom složenog hrvatskog i srpskog jezičnog standarda čemu se opirala duga tradicija i različiti smjerovi nastanka hrvatskog standardnog jezika, za razliku od puno kraćeg srpskog jezičnog nastanka čiji je proces standardizacije počeo relativno kasno, uvođenjem narodnog jezika u književnost (Moguš, 1995: 190). Također, nijekanje važne uloge čakavštine i kajkavštine u nastanku današnjeg hrvatskog standardnog jezika za hrvatske je pisce bila potpuno neprihvatljiva. Mnogi pisci, pa uključujući i Vladimira Nazora koji upravo čakavštinom piše svoju *Galiotovu pesen* svojim djelima brane posebnosti hrvatskoga jezika (Moguš, 1995: 191).

2. Metodologija rada

Iako je početna ideja bila analizirati samo određene gramatičke oblike, tijekom rada ukazali su se novi smjerovi kojima bi analize ovakvoga tipa mogle ići. Naime, jezično, to je vrijeme učvršćivanja maretićevske (strogo novoštokavske) jezične norme, stabilizacija jezičnog standarda koji se stvarao cijelo prethodno stoljeće i duže. Jezik dobiva dominantno nacionalnu dimenziju te postaje mjestom sociopolitičkih previranja. U svjetlu takvog jezičnopolitičkog stanja opravdano je postaviti pitanje treba li pomnije analizirati Nazorov jezik sa stajališta bliskosti, odnosno otklona od norme vremena u kojem stvara svoja djela. Točnije, koliko se jezičnih problema i nesuglasica naslijeđenih iz problematike XIX. stoljeća može pronaći u njegovom djelu. Na neka od ovih pitanja pokušat će se dati odgovor u ovome radu te načeti pitanje potrebe da se jezik jednog od najvećih naših pisaca klasificira i opiše, da se odrede specifičnosti njegova izraza. Za uzorak je uzet manji korpus, njegova pripovijetka *Voda* s početnom hipotezom kako će se u toj pripovijetki koja tematizira autorovo djetinjstvo doista moći zabilježiti različite jezične koncepcije i stavovi koji su tada bili aktualni na ovim prostorima. Pripovijetka *Voda* izdana je 1927. godine kao dio *Priča s ostrva, iz grada i sa planine*. Reminiscencije se i povratak u autorovo djetinjstvo mogu lako dočarati i jezičnim putem, onim naslijeđem jezične prošlosti koje je i tada, na početku XX. stoljeća bilo aktualno. Treba napomenuti kako se određenim primjerima porijeklo ne može tražiti samo u starini već i u bliskosti čakavskoga narječja. Upravo da bi se smanjila kolizija primjera sačuvanih iz starijih razdoblja i onih čakavskoga porijekla, analiza se zadržala samo na pripovjedačkim dijelovima novele, dakle onima pisanim štokavskim narječjem, dok su dijalozi pisani čakavskim narječjem, u ovoj analizi izostavljeni.

U radu su korišteni za ono vrijeme relevantni jezični priručnici, a to su Maretićeva *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* iz 1899. godine, Brozov *Hrvatski pravopis* iz 1893. te Broz-Ivekovićev *Rječnik hrvatskoga jezika* iz 1901. godine.

Evidentirane oblike koje se može dovesti u vezu s jezično starijim razdobljima usporedilo se s gramatikama i korpusima razdoblja kojima pripadaju, najčešće je riječ o ilirskim gramatikama XIX. stoljeća poput one Vjekoslava Babukića i Antuna Mažuranića¹.

3. Fonologija i pravopis

3.1. Refleks ě

Pitanje refleksa ě riješilo se još u XIX. stoljeću, a učvrstilo pojavom Maretićeve gramatike 1899. godine. Sukladno normi vremena u kojem je Nazor pisao svoja djela releks ě je dosljedno ijekavski: još *uvijek* (Nazor, 1977: 181), i sok se iz njih *cijedi* (Nazor, 1977: 182), ne davaju više *mlijeka* (Nazor, 1977: 182), *bijaše* već dovršena (Nazor, 1977: 182), sa *svijećom* u ruci (Nazor, 1977: 182).

Odmak od norme predstavlja korištenje hiperijekavizma, postupak zabilježen u normi iliraca u XIX. stoljeću, što ga po analogiji navodi Maretić u svojoj gramatici kao obilježje južnih krajeva, točnije Dubrovnika (Maretić, 1899: 106), međutim u srednjoj se Dalmaciji nije uvriježio. Kod Nazora je zabilježen u primjeru ni bunari *nijesu* baš prazni (Nazor, 1977: 182).

Ekavizam, karakterističan za razdoblje između dva svjetska rata, nastao pod utjecajem Skerlićeve inicijative kao i želje za nacionalnim ujedinjenjem nije dominantno obilježje Nazorova jezika. Moguće ga je zabilježiti samo u primjeru *vedro* koji se nekoliko puta ponavlja: Nosile su prazna *vedra* na glavi (Nazor, 1977: 183), sipaju ga u *vedra* i kotlove (Nazor, 1977: 184), zurile su u *vedra* (Nazor, 1977: 185), potražih *vedro* (Nazor, 1977: 203). Rječnik upućuje na imenicu *vjedro* ili *vijedro* napominjući da je ekavski oblik rijedak u Hrvata (Broz, Iveković, 1901: 706).

Ekavizmom možemo smatrati i samo jednom zabilježen primjer prijevoja: osjećajući u ustima *têk* vode (Nazor, 1977: 186).

3.2. Međusamoglasničko /j/

Problematika uporabe međusamoglasničkog /j/, jednog od ključnih problema XIX. stoljeća, a dosljedno nedefinirana još i danas, u Nazorovu se djelu nije pokazala problematičnim mjestom. Slijedeći ondašnju normu Nazor izbjegava hijat

1 Riječ je o sljedećim gramatikama: Babukić, Vjekoslav (1854). *Ilirska slovnica*. Zagreb: Tiskovnica Dra. Ljudevita Gaja i Mažuranić, Antun (1859). *Slovnica Hèrvatska za gimnazije i realne škole*. Zagreb: vlastita naklada.

korištenjem međusamoglasničkog /j/. Otklon od norme bilježi se samo kod imena stranoga podrijetla. Ondašnja norma ne spominje izrijekom koje pravilo primijeniti kod deklinacije imena (i danas je to mjesto prijepora jezikoslovne zajednice) međutim u nedostatku pravila koje možemo doslovno primijeniti na ovo pravopisno područje možemo koristiti ono najbližije, Maretićevo pravilo o nepisanju intervokalnog /j/ kod imenica stranoga podrijetla poput *biblioteci*, *batalion*, *milion* (Maretić, 1899: 33). Primjenom toga pravila Nazorovi primjeri predstavljaju otklon od norme: I Bog reče *Noji* (Nazor, 1977: 187), *Kirije elejson! Kirije elejson!* (Nazor, 1977: 187).

3.3. Ispadanje suglasnika

Glas h

S jedne strane ondašnja gramatika čuva glas /h/ kod riječi gdje mu je po etimologiji mjesto ili kao dio nastavka pridjeva i zamjenica, dok se kao dio korijena riječi, pogotovo u suglasničkim skupinama gubi (npr. *rđa*, *meko* (Broz, Boranić, 1904)). U Broz-Ivekovićevu rječniku nije zabilježena riječ *s(h)rvati se*, dok se suglasnički skup /shr/ čuva kod riječi *shraniti se*, a kod riječi *shrgati se* se gubi (Broz-Iveković, 1901). Nazor u suglasničkom skupu /shr/ gubi glas h, iako to nije karakteristično za normu koja napominje kako Hrvati pišu *shrvati se* (Akademijin rječnik). Ovakvo je stanje posljedica nedostatka homogenog pravila pa je Nazor primijenio sve jaču tendenciju gubitka glasa h: Kao da ga je istom sada *srva*o umor (Nazor, 1977: 207).

Glas l

Jedna je od uočljivijih odlika Nazorova jezika dosljedno pristajanje uz ondašnju normu kod izostanka glasa /l/ na kraju riječi *sol* i *stol*. Neki su primjeri obilježeni naglaskom: *sô* je padala (Nazor, 1977: 192), nosila na *stô* (Nazor, 1977: 192), pospremala *stô* (Nazor, 1977: 203), koji je sjedio uza *stô* (Nazor, 1977: 205), neki nisu: Majka je baš nosila na *sto* (Nazor, 1977: 205), ponijeh Košći *so* (Nazor, 1977: 192).

Glas /l/ ispada i u množinskom obliku riječi *dolac*² te u genitivu jednine i nominativu množine: u svim *docima* (Nazor, 1977: 181), Konšiljerova *doca* (Nazor, 1977: 205), Plaveći ravni dio *doca* (Nazor, 1977: 205), Trpjeli bi samo malo *doci* (Nazor, 1977: 204).

3.4. Pisanje niječne čestice

Nazor u ovome pravopisnom problemu ne odstupa od pravopisne norme svoga vremena. Ova tema jezičnim problemom postaje tek kasnije u XX. stoljeću. Maretić u svojoj gramatici propisuje odvojene oblike tek spominjući kako njegov prethodnik

2 Takvo je što propisano normom. U Broz-Ivekovićevu Rječniku hrvatskoga jezika natuknica *dòlac* u množini ima oblik *dóca* (Broz-Iveković, 1901: 238).

Budmani uvodi i oblik neću (Maretić, 1899: 283). Nazor niječnicu odvaja u svim primjerima: I svog vremena *ne će* tada (Nazor, 1977: 184), *Ne će* ni nama (Nazor, 1977: 186), da tako *ne će* ni do čega doći (Nazor, 1977: 191), da *ne ćete* sa mnom (Nazor, 1977: 192), *Ne ćemo* se nego napit (Nazor, 1977: 193), da *ne će* ništa ni dočekati (Nazor, 1977: 194), *Ne ćemo* tako (Nazor, 1977: 198).

4. Morfologija

4.1. Deklinacija imenica

Morfološka je norma u XX. stoljeću već stabilizirana. Još se 80-ih godina XIX. stoljeća, barem u Dalmaciji, hrvatski jezik korišten u službene svrhe opredijelio za novoštokavske nastavke kao i sinkretizam kod množinskih padeža. Ostatke je stare deklinacije moguće zabilježiti samo u dva primjera. U prvom je primjeru: *s tim živinam* (Nazor, 1977: 185)³ novoštokavski ilirski nastavak *-ama* što ga propisuje i Maretićeva gramatika (Maretić, 1899: 161) te je dijelom norme i danas zamijenjen, nastavkom *-am* kojega dijalektološka literatura ne bilježi kao čakavski nastavak⁴, međutim u tome ga se padežu ne može naći ni u pregledu starijih gramatika štokavskoga narječja⁵. Za sljedeći je zabilježen primjer jasno kako je dativni nastavak *-am*⁶ zadržan umjesto novoštokavskog *-ama* (Maretić, 1899: 161): *k babam* (Nazor, 1977: 187). Dalmatinska je jezična tradicija pokazala kako je nastavak *-am* u instrumentalu najzastupljeniji nastavak (Maretić, 1915: 224). Iako se zbog njegova političkojezičnog opredjeljenja može dovesti u sumnju odabir pisaca⁷, nastavak *-am* u instrumentalu množine ženskoga roda vrlo je čest u novinama, dokumentima i zakonima druge polovice XIX. stoljeća u Dalmaciji⁸. Čakavsko ga narječje u prošlosti ne bilježi (pregled nekoliko kapitalnih djela to potvrđuje kako je instrumentalni nastavak *-ami*: Judita Marka Marulića, Život sv. Katarine, Ribanje i ribarsko prigovaranje Petra Hektorovića i dr.). Ova dva primjera potvrđuju kako

3 Ova su dva primjera zabilježena u dijaloškim djelovima pripovijetke, ali kako oblici ne kolidiraju s čakavskim nastavcima poslužili su u evidenciji starijih gramatičkih oblika.

4 Pri tome se misli na sljedeća djela: Lisac, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga., Tomelić, Marijana (2000). *Splitska čakavština u tekstovima Ante Kovačića. Čakavska rič*. XXVIII. 1-2. 71-131. Split: Književni krug.

5 Riječ je o prvoj hrvatskoj gramatici Bartola Kašića, zatim o Appendinijevoj *Gramatici, Kratkom složenju* Blaža Tadijanovića te Mažuranićevoj i Babukićevoj *Slovnici*.

6 Nastavak *-am* kao obilježje dativa može se očekivati u svakom osvrtanju na hrvatsku jezičnu povijest. Bilježe ga sve hrvatske gramatike, sve od prve hrvatske gramatike Bartola Kašića pa sve do novoštokavskog padežnog sustava u drugoj polovici XIX. stoljeća. Tada pod utjecajem sinkretizma padeža D., L. i I. množine preuzimaju do tada isključivo instrumentalni nastavak *-ama*.

7 Riječ je o fra Jozi Banovcu, fra Andriji Kačiću Miošiću i Mati Zoričiću. Maretić, naime, u predgovoru obrazlaže kako je djelo temeljio samo na piscima XVIII. stoljeća jer do tada dalmatinskih pisaca na štokavskom narječju nema. Time je, zapravo kompletno stvaralaštvo dubrovačkoga područja, bogatu književnost renesanse i baroka izostavio iz ove monografije. Namjera ovoga rada nije preispitivanje političkog zaleđa ovakvoga predgovora već će se samo koristiti jezični podatci onih pisaca koje je naveo.

8 Ovakvi se zaključci temelje na autoričinu dugogodišnjem istraživanju jezika službeno-upravnih novina u Kraljevini Dalmaciji.

je Nazor posegnuo u jezičnu starinu odabirom dvaju nastavaka neuobičajenih za novoštokavsku normu kako bi čitatelju približio jezik svojih predaka kojim je bio okružen.

Genitiv množine, vjerojatno pod utjecajem neujednačenosti i razlika u prošlom stoljeću kod Nazora je zabilježen na različite načine. U većini slučajeva genitiv se bilježi današnjom jezičnom praksom, dakle bez označavanja duljine sloga: iz užarenih *litica*, iz ugrijanih *zidova* (Nazor, 1977: 181), zbog svojih *vinograda* i *maslinika* (Nazor, 1977: 181), redovi mladih *loza* i mladih *maslina* (Nazor, 1977: 181), pregršt bisernih *zrnaca* (Nazor, 1977: 182). Praksa koja naglaskom označava množinski karakter genitiva i kod Nazora je naslijeđena u rijetkim primjerima: na stranama *brdâ* (Nazor, 1977: 181) kad crknu u selu nekoliko *mazgâ* (Nazor, 1977: 182), doduše i na mjestima gdje naglasak nije potreban jer je broj naznačen nepostojanim a: glasovi *zrikavacâ* i *popacâ* (Nazor, 1977: 182). Obilježje novoštokavske norme nastavak je -â: N.mn.: žèn-e, G.mn.: žén-â (Maretić, 1899: 161).

4.2. *Prezent glagola V. vrste, 1. razreda*

Kod nekih se glagola javljaju dubletne verzije koje propisuje norma XIX. stoljeća⁹, a po kojoj se umeće glas *d* u prezentu, imperfektu i aoristu. Takvu tendenciju bilježi i Maretićevska norma: glagol *znati* po analogiji s glagolom *dati* u 3. licu množine može imati i oblik *znadu* i *znaju* (Maretić, 1899: 268). Evidentirani su primjeri mahom glagoli pete vrste prvoga razreda (po *Hrvatskoj gramatici*¹⁰ grupe autora): *Znadu* naše loze (Nazor, 1977: 181), što ih još *imade* (Nazor, 1977: 181).

Nazorovo stvaralaštvo karakterizira i česta uporaba aorista i infinitiva koji se u normi XX. stoljeća gotovo u potpunosti zamjenjuju perfektom: da ne izgube i ono malo soka što im još *ostade* (Nazor, 1977: 182), *Stignu* iz grada i pismo od tetke (Nazor, 1977: 182), Pa majka odmah *poče* da mi šije novo rublje (Nazor, 1977: 182), *Rekoše* da je u bačvama više vode no vina (Nazor, 1977: 182), *Srtahu* jedni na druge (Nazor, 1977: 182).

4.3. *Rod imenica*

Pri uporabi roda imenica Nazor ne odstupa od norme. Ističe se imenica *žeđa* koju koristi kao imenu ženskog roda *e* deklinacije kako i stoji u Broz-Ivekovićevu rječniku (Broz-Iveković, 1901: 864): Ovce i mazge trpe *žeđu* (Nazor, 1977: 182), gasili su *žeđu* svoju (Nazor, 1977: 183), da mori grla *žeđom* (Nazor, 1977: 193).

Dijalektalni se odmak u smjeru juga, točnije, Dubrovnika bilježi u korištenju imenice *glad* kao imenice muškoga roda: *Glad* je bio stišan (Nazor, 1977: 192), s *gladom* (Nazor, 1977: 197). Broz-Ivekovićev Rječnik imenicu *glad* evidentira

9 Budmani, P. Имати *imati* avere puo assumere dietro al tema del pres., dell'impf. E dell'aor la lettera *d* e si conjuga allora in que' tempi come i verbi della I. classe: pres. Имам *imam* o имадем *imadem*. (Budmani, 1867:83).

10 Barić, E., etc. (2003). *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga: Zagreb.

kao imenicu ženskog roda, ona je takva i kod Maretića (Maretić, 1899: 169), ali napominje kako je iz Dubrovnika preuzeta kao imenica muškog roda.

5. Sintaksa

Većih odstupanja od norme na području sintakse nije moguće zabilježiti. Od karakterističnih mjesta mogu se izdvojiti sintaktičke konstrukcije s izrazitom stilizacijskom ulogom. Tako Nazor često izostavlja pomoćni glagol biti 3. lica jednine i množine pri tvorbi složenih glagolskih vremena. Taj je postupak evidentiran u ondašnjoj normi kao jako stilsko sredstvo (Maretić, 1899: 608). Primjeri zabilježeni kod Nazora to i potvrđuju: *Nešto im blažilo srdžbu* (Nazor, 1977: 184), *Nikad takvog divljaštva i zloće* (Nazor, 1977: 183), *Sokovi se u njima zgusnuli* (Nazor, 1977: 181), *A vlast im kazala* (Nazor, 1977: 182), *Govorio mome ocu neki stranac*. (Nazor, 1977: 186)

Česta je rečenična konstrukcija u kojoj se u svojstvu izričnog veznika koristi /e/: *Čuju se glasovi, e su na mnogim prisojima usahli čitavi redovi* (Nazor, 1977: 181), *Rekao bih, e su se i sve njihove žile suzile* (Nazor, 1977: 181), *Bojahu se e bi lađa mogla banuti*. (Nazor, 1977: 184). Ovakva je konstrukcija za normu XIX. stoljeća u Hrvatskoj vjerojatno bila neuobičajena s obzirom da se *e* kao vezničkom odnosu ne može pronaći ni u Babukićevoj ni u Budmanijevoj gramatici. Spominje ga tek Maretić svrstavajući ga u suprotne veznike (Maretić, 1899: 493).

Red riječi po kojem pridjev ide iza imenice: *dim lađin* (Nazor, 1977: 186) klasičan je umjetnički postupak i ne treba ga se direktno povezivati s jezičnom starinom, iako treba napomenuti kako su u dokumentima i novinama XX. stoljeća ovakvi primjeri prevladavali. Preporuka je Maretićeve gramatike da se pridjev piše prije imenice (Maretić, 1899: 420).

6. Leksikologija

Iako je početna hipoteza pretpostavljala velik broj leksema nekarakterističnih za Nazorovo vrijeme, analiza leksika nije pokazala velik broj imenica iz starijih razdoblja. Sve imenice koje su asocirale na starija razdoblja poput: *stud* (Nazor, 1977: 208), *nutrinja* evidentirane su kao dio leksika Nazorova vremena, doduše ponešto zastarjele pa se u Broz – Ivekovićevu rječniku imenicu *stud* obilježava kao rjeđe korištenu te se upućuje na riječ *stüdüen*, dok se u Akademijinu rječniku napominje kako je riječ *stud* u značenju hladnoća došla iz Stulićeva rječnika, s naznakom da se nalazi u Brevijaru glagolskom. Imenica *nutrinja* (kao i *nutarnji* (Nazor, 1977: 191) nije zabilježena u Broz-Ivekovićevu rječniku kao ni *nutrašnjost* koju bilježi Maretić (Maretić, 1924). Preporučeni oblici su *unutarnjost* i *unutrašnjost* (Broz-Iveković, 1901). Zabilježen je samo jedan primjer čiju povrdu nije moguće pronaći u rječnicima Nazorova vremena, a to je *Jerusolim* (Nazor, 1977: 187). U Broz-

Ivekovićevu rječniku zabilježeni su oblici *Jerusalem* i *Jerusalim* (Broz, Iveković, 1901). Signal da je riječ o leksemu uzetom iz kojega starijeg razdoblja može biti zadržani glas /s/, ako znamo da je poslije izlaska Maretićeve gramatike, praksa bila da se u stranim riječima /s/ zamijeni sa /z/.

7. Zaključak

Istraživanje je pokazalo kako se čak i unutar jednoga djela, dakle na vrlo malom korpusu mogu zabilježiti različiti jezični utjecaji. Iako je Nazor pisao poprilično stabilnom normom te su mu stariji gramatički oblici služili vjerojatno samo kao stilsko sredstvo važno je započeti s istraživanjima njegova štokavskog opusa. U pisanju svojih djela najviše je posezao u jezičnu starinu na području fonologije i morfologije što se moglo i očekivati jer je i period u kojem je stvarao naslijedio jezične probleme upravo na tim jezičnim razinama. Problem intervokalnog /j/ ili refleks ě kao i nastavci imeničkih oblika u množini nešto su što je obilježilo jezičnu stvarnost XIX. stoljeća te se dijelom prenijelo i u XX. stoljeće pa tako i u Nazorovo djelo.

Nesustavnost u slijeđenju norme iznimno je obilježje Nazorova djela koje ponekad u potpunosti slijedi normu, primjerice kod gubljenja glasa /l/ na kraju riječi, a ponekad joj se opire kao kod pisanja niječne čestice.

Kada bi se na ovakvom malom uzorku određivala bitna obilježja koja bi označava Nazorov jezik došlo bi se do sljedećeg zaključka. Početak XX. stoljeća nije opterećen suprotstavljenostima XIX. stoljeća, standardna je novoštokavština uz morfonološki pravopis dosljedno jezik Nazorova stvaralaštva. Uz ijekavski refleks ě ponegdje su zabilježeni primjeri ekavizma, tendencije u porastu kao i izostanka glasa /l/ u primjerima poput *sol* i *stol* što nije karakteristično za hrvatski dio jezičnog srpskohrvatskog supstrata. Nazor čuva glas /h/, gubi ga samo u iznimnim slučajevima.

Ostaci se jezične prošlosti mogu sa sigurnošću očitati u pravopisnom problemu odvojenog pisanja niječne čestice koja se po tadašnjoj normi piše zajedno s pomoćnim glagolom, u rijetkim ostacima starih ilirskih deklinacija kod imenica ženskog roda, kod dubletnih verzija prezenta glagola V. vrste, 1. razreda te u pisanju pridjeva iza imenice. Ova se posljednja i ne mora nužno vezivati uz jezičnu starinu iako jest njeno obilježje već uz piščevu umjetničku slobodu.

Ovaj rad ne predstavlja samo analizu starijih gramatičkih obrazaca već otvara mogućnosti da se dublje istraži jezik Nazorovih štokavskih djela. Do sada su takve analize bile usmjerene samo na njegov čakavski opus, pa bi bilo zanimljivo zabilježiti neka jezično bitna mjesta njegova književnog opusa. Naravno, istraživanje Nazorova jezika zahtijevalo bi mnogo širi korpus, ali za potrebe ovoga rada uzet je samo jedan njegov mali dio.

Literatura

- Babić**, Stjepan, i dr. (2007). *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Barić**, Eugenija, i dr. (2003). *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga: Zagreb.
- Babukić**, Věkoslav (1854). *Ilirska slovnica*. Zagreb: Tiskovnica Dra. Ljudevita Gaja.
- Broz**, Ivan (1893). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: kr. hrv. -slav. -šdalm. zemaljska vlada.
- Broz**, Ivan, Iveković, Franjo (1901). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Štamparija Karla Albrechta (Jos. Wittasek).
- Brozović**, Dalibor (2006). *Neka bitma pitanja hrvatskoga jezičnog standarda*. Zagreb: Školska knjiga.
- Budmani**, Pero (1867). *Grammatica della lingua serbo-croata (illirica)*. Vienna: autorova naklada.
- Jedvaj**, Josip (1956-1958). *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: JAZU.
- Lisac**, Josip (2003). *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac**, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Maretić**, Tomo (1899). *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Štampa i naklada knjižare L. Hartmana.
- Maretić**, Tomo (1924). *Jezični savjetnik*. Zagreb: JAZU.
- Mažuranić**, Antun (1859). *Slovnica Hèrvatska za gimnazije i realne škole*. Zagreb: vlastita naklada.
- Moguš**, Milan (1995). *Povijest hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Nazor**, Vladimir (1977). *Sabrana djela*. Zagreb: JAZU.
- Tomelić**, Marijana (2000). Splitska čakavština u tekstovima Ante Kovačića. *Čakavska rič*. XXVIII. 1-2. 71-131. Split: Književni krug.

Older Grammar Forms in Nator's Story "Water" ("Voda") (A Contribution to the Research of Nator's Literary Language)

Summary

The article analyses the older grammar forms in Nator's story "Water" ("Voda") and the conspicuous features of his Shtokavian literary idiom. The 19th-century linguistic and political setting allows

for the premise that most deviations from the standard norm will be found at the levels of phonology and morphology, and that these deviations will collide with the Chakavian norm Nazor had inherited. In place of these deviations, older grammar forms are used. The aim of the article is to linguistically analyse Nazor's Shtokavian literary language, with special attention given to the deviatiaons that are the dominant features of his oeuvre.

Key words: Vladimir Nazor, story "Water"/"Voda", grammar forms, Shtokavian idiom